

Evenus van Paros: een omvangrijk portret van een fragmentair figuur

door Adriaan DEMUYNCK

Abstract

This paper offers a study of the life and œuvre of Evenus of Paros. The testimonies about his life are confusing, but this paper draws a comprehensive picture of Evenus. Evenus lived in Athens in the fifth century BC and worked as a poet and teacher. An analysis of his extant fragments sheds a new light on two problems: the genesis of the *Theognidea* and the relation between Socrates and Evenus. Evenus made an anthology of Greek elegiac poetry, that later became part of the *Theognidea*. Socrates and Evenus were rivals, regarding both poetry and philosophy. This paper also provides the first Dutch translation of Evenus' verses.

INLEIDING

Bij weinig mensen klinkt de naam Evenus van Paros (Εὔηνος) bekend in de oren. Deze Griekse dichter en filosoof is lang in nevelen gehuld gebleven. In de laatste eeuw werden zijn gedichten af en toe bestudeerd, maar in het laatste decennium is voor Evenus de zon door de wolken gebroken en kan Evenus genieten van een grotere aandacht van onderzoekers. Dit artikel wil een overzicht geven van het recente onderzoek rond Evenus van Paros, en biedt de eerste Nederlandse vertaling van al zijn Griekse verzen, om deze dichter meer bekendheid te geven.

Na de voorstelling van de fragmenten van Evenus en de vertaling van zijn verzen, geef ik een schets van zijn leven, zoals die uit de weinige en warrige bronnen kan opgemaakt worden. Vervolgens ga dieper ik in op twee kwesties die in het recente onderzoek werden behandeld, en waarop nieuwe analyses van Evenus' œuvre een nieuw licht hebben geworpen. Ten eerste is Evenus het uitgangspunt van een nieuwe theorie rond het ontstaan van de *Theognidea*, een grote verzameling Oudgriekse elegische poëzie. Ten tweede is zijn relatie met Socrates beter bestudeerd.

1. FRAGMENTEN VAN EVENUS VAN PAROS

In de standaarduitgave van klassieke Griekse gereciteerde lyriek zijn onder de naam Evenus van Paros tien korte fragmenten te vinden, die in totaal 24 verzen bestrijken.¹ De fragmenten zijn in verschillende metra opgesteld, al is een

¹ WEST, *Iambi et Elegi Graeci*, vol. 2, pp. 64-67.

duidelijke meerderheid aan verzen in het elegisch distichon gesteld. De korte fragmenten zijn voornamelijk sympotisch of gnomisch van aard; sommige bevatten filosofische bespiegelingen. Het loont de moeite dit corpus onder de loep te nemen.

Elegieën (1-8)

1. Ath. 367de

Vele mensen hebben de gewoonte om elkaar over alles op dezelfde manier tegen te spreken; maar gegronde tegenspraak... die is niet meer in de mode. Tegen zulke mensen volstaat dit aloude spreekwoord als weerwoord: "Dit kan wel jouw mening zijn, maar ik denk er het mijne van." Intelligente mensen daarentegen kan men snel overtuigen door goed te spreken, juist zij zijn het makkelijkst te onderwijzen."

2. *Anth. Pal.* 11.49²

Bacchus' dosis is best niet te groot of te klein: dat veroorzaakt verdriet of waanzin. Hij is blij als hij een kwartje met drie nimfen wordt gemengd: dan is hij ook voor het liefdesbed het meest geschikt. Want als hij hard zou blazen, doet hij verlangens verdwijnen en dompelt hij je onder in slaap, de buurman van de dood.

3. Stob. 2.15.4

Ik meen dat wijsheid er niet het minst uit bestaat te weten van welke aard elke man is.

4. Stob. 4.10.5

Lef in combinatie met wijsheid is een groot voordeel; maar zonder wijsheid is lef schadelijk en brengt het miserie.

5. Stob. 3.20.2

Meer dan eens onthult woede de verborgen gedachten van mensen: ze is nog veel erger dan waanzin.

6. Plut. *De amore prolis* 4 p. 497a

Voor vaders betekent een zoon heel de tijd angst of verdriet.

7. Pseudo-Arist. *π. ἀρετῶν καὶ κακιῶν* 7 p. 1251^a30 (Stob. 3.1.194) (*overmoed:*) levert geen winst op, maar berokkent toch onrecht!

8. Arist. *Metaph.* Δ 5 p. 1015^a28

Elke vorm van dwang is per definitie pijnlijk.

Hexameters (9)

9. Arist. *Eth. Nic.* H 10 p. 1152^a30

Beste vriend, ik zeg dat de gewoonte een langdurige oefening is, en dat zij uiteindelijk de menselijke natuur bepaalt.

Trimeters (9a)

9a. Simpl. in *Phys.*, *Comm.in Arist. Graeca* ix 741.1

² GOW, PAGE, *The Garland of Philip*, vol. 1, p. 258, Euenus VI. Dit gedicht werd eerder ook vertaald in NOLTHENIUS, *De cicade op de speerpunt*, p. 35.

Het meest wijze en tegelijk meest dwaze ding is de tijd.

Onzeker metrum (10)

Volgens Plutarchus zou Evenus gezegd hebben dat “*vuur het sterkste kruid van allemaal is*”. Plutarchus vermeldt deze zegswijze van Evenus drie keer, maar parafraseert ze telkens, zodat we nu niet weten hoe Evenus’ woorden exact hebben geklonken.³

1.1. Evenus’ oeuvre uitgebreid

Fragment 8 verdient speciale aandacht. Het vers luidt in het Grieks $\pi\tilde{\alpha}\nu \gamma\tilde{\alpha}\rho \tilde{\alpha}\nu\alpha\gamma\kappa\alpha\tilde{\iota}\omicron\nu \pi\rho\tilde{\alpha}\gamma\mu' \tilde{\alpha}\nu\eta\rho\tilde{\omicron}\nu \tilde{\epsilon}\phi\upsilon$; het wordt tweemaal door Aristoteles geciteerd onder de naam van Evenus en enkele eeuwen later ook door Plutarchus.⁴ Deze pentameter staat echter ook in de *Theognidea*, een collectie van elegische Griekse poëzie uit de archaische en klassieke periode. Het komt daar voor als vers 472, zij het met een kleine, banale aanpassing: Evenus’ $\pi\rho\tilde{\alpha}\gamma\mu(\alpha)$ is hier $\chi\rho\tilde{\eta}\mu(\alpha)$.

In de *Theognidea* maakt vers 472 deel uit van een langer elegisch gedicht: vv. 467-496. Volgens verscheidene geleerden maken de vermeldingen van Evenus’ naam door Aristoteles en Plutarchus het mogelijk om dit hele gedicht aan Evenus van Paros toe te schrijven.⁵ Het is gericht aan een zekere Simonides, net als twee andere gedichten in de *Theognidea*, vv. 667- 682 en vv. 1341-1350. Op basis van die gedeelde aanspreking nemen diezelfde onderzoekers aan dat ook deze laatste twee gedichten van Evenus zijn. Daarom werden deze drie elegische gedichten als 8a, 8b en 8c opgenomen in de boven vermelde uitgave van Evenus.⁶

8a. Thgn. 467-496

Hou niemand van de mensen vast wanneer
ze niet in ons gezelschap willen zijn;
wijs niet die man de deur die niet wil gaan.
Maak niemand wakker, vriend Simonides,
uit onze groep, nu wij met wijn gepantserd
toch door zoete slaap verslagen zijn.
Wie wakker is moet je niet laten slapen
als hij dat niet wil; want alles wat

³ Plut. *Quest. Plat.* 10.3 p. 1010c; id. *quomodo adulator internosc.* 2 p. 50a; id. *quaest. conv.* 7 praef. p. 697cd. Eénmaal vermeldt Plutarchus het spreekwoord als woorden van Prodicus: cf. id. *de tuenda san.* 8 p. 126cd.

⁴ Cf. Arist. *Metaph. A* 5 p. 1015^a28; id. *Eth. Eudem. B* 7 p. 1223^a31; Plut. *non posse suav. viv. sec. Epic.* 21 p. 1102c. Aristoteles citeert het vers nog een derde keer in de *Rhetorica (Rhet A* 11 p. 1370a10), maar zonder auteursvermelding.

⁵ BOWRA, *Simonides in the Theognidea*, p. 2; SELLE, *Theognis und die Theognidea*, pp. 220-221 en 225; BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, pp. 123-124; CATENACCI, *Theognide, Eveno e Simonide*, pp. 24-25.

⁶ WEST, *Iambi et Elegi Graeci*, vol. 2, p. 66. De vertalingen van deze drie gedichten zijn geciteerd uit: KONING, *Luister naar mij*, pp. 54-55, 69 en 119. Gedicht 8a werd ook vertaald in HARTKAMP, *Theognis van Megara*, pp. 338-339.

wordt afgedwongen is heel irritant.
 Een man die drinken wil moet iemand naast
 zich hebben die hem inschenkt. Alle nachten
 feestjes vieren is onmogelijk.
 Maar ik, ik heb genoeg van honingzoete
 wijn, ik ga naar huis om daar te denken
 aan de slaap die ons bevrijdt van kwaad.
 Ik ben nu op het punt gekomen dat
 de wijn het prettigst voelt; ik ben niet nuchter,
 maar ook niet te ver in dronkenschap.
 De man die meer drinkt dan de juiste maat,
 die heeft niet langer de controle over
 zijn verstand en eigen taalgebruik.
 Hij zegt absurde dingen, schandelijk
 voor nuchtere personen, voor geen actie
 schaamt hij zich wanneer hij dronken is.
 Voorheen verstandig, dan een dwaas. Maar jij
 moet dit beseffen en wat wijn betreft
 niet al te veel voorbij gaan aan je taks.
 Sta op en ga voordat je dronken bent –
 je buik mag niet de baas zijn over jou,
 je bent toch niet een ingehuurde knecht?
 Drink anders dan maar liever niets! Maar jij
 zegt: ‘Schenk maar bij!’ Kijk, dat is loze praat,
 dat is de reden dat je dronken raakt.
 De ene beker is voor vriendschap, en
 de volgende staat klaar; een pleng je aan
 de goden, daarna weer een in je hand,
 je verstaat de kunst niet ‘nee’ te zeggen.
 Onverslaanbaar is wie vele bekera
 drinkt en nog geen dwaze onzin praat.
 Waar gaat het om? Dat jullie bij het mengvat
 keurig converseren, lang verwijderd
 blijven van geruzie onderling,
 tezamen discussiëren, eerlijk tegen
 één en ieder bij elkaar. Op die
 manier is een symposium niet gek.

8b. Thgn. 667-682

Als ik nu rijkdom had, Simonides,
 zoals ik ooit bezat, dan zou ik zonder
 zorgen met de adel samen zijn.
 Ik weet dat zij aan mij voorbij gaat, en

behoefte maakt mij stemloos. Dat terwijl
 ik beter dan de meesten heb gezien
 dat wij nu worden meegevoerd, de witte
 zeilen neergelaten, verder dan
 de zee bij Melos, door de zwarte nacht;
 ze weigeren te hozen, maar de zee
 stroomt binnen over beide zijden van
 het schip. Met deze aanpak is de redding
 haast ondoenlijk. Eerst verstoten ze
 een deugdelijke kapitein, een man
 die met verstand van zaken toezicht hield.
 Bezit wordt met geweld geroofd, verdwenen
 is de discipline, niemand krijgt
 nog toegewezen waar hij recht op heeft.
 De kooplui zijn de baas en paupers staan
 nu boven adel. Spoedig wordt het schip,
 zo is mijn angst, verzwolgen door een golf.
 De raadsels in mijn woorden dragen een
 verborgen boodschap voor de adel; ook
 een pauper kan het met wat wijsheid zien.

8c. Thgn. 1341-1350

Helaas, ik ben verliefd geworden op
 een jongen met een zachte huid, en hij
 zet mij bij al mijn vrienden nu te kijk.
 Ik zal het openlijk verdragen, want
 dat moet nu eenmaal, en mijn nu bekende
 zwakte geldt een weergaloze knaap.
 Er schuilt iets fijns in liefde voor een jongen;
 zelfs de koning van de goden, Kronos'
 zoon, beminde ooit eens Ganymedes,
 die hij roofde en toen meenam naar
 Olympos, waar hij hem tot god verhief.
 Zo hield hij altijd zijn beminde jeugd.
 Simonides, je hoeft dus niet verbaasd
 te zijn, dat ik nu openlijk gegrepen
 ben door liefde voor een mooie knaap.

Met deze drie gedichten erbij telt het bewaarde oeuvre van Evenus in totaal 80 verzen. De drie Simonidesgedichten zijn echter opmerkelijk langer dan de overige fragmenten: ze maken 56 van de 80 verzen van zijn totale corpus uit en zijn waarschijnlijk ook de enige complete gedichten. Zodoende bestaat het corpus bijna uitsluitend uit elegieën, met daarnaast nog twee opeenvolgende

hexameters, één jambische trimeter en een uitspraak in parafraze, waarvan het metrum niet achterhaald kan worden. De verscheidenheid aan genres en metra hoeft niet te verbazen. De combinatie van elegische disticha en jambische trimeters kent een rijke traditie: meerdere beroemde (archaische) dichters (Archilochus, Solon, Xenophanes) hadden eerder in beide metra geschreven.⁷ Hexameters en jambische trimeters werden naast elkaar gebruikt op symposia.⁸ Critias dichtte in hexameters en elegische disticha.⁹

2. DE DICHTER

De identiteit van Evenus van Paros is een complexe kwestie. Allereerst moet hij onderscheiden worden van andere dichters met dezelfde naam. In de *Anthologia Graeca* zijn elf gedichten overgeleverd op naam van Evenus. Eén ervan is van Evenus van Paros (frg. 2 hoger), de andere tien zijn van andere dichters, die hier buiten beschouwing blijven.¹⁰

Over Evenus van Paros zijn weinig getuigenissen bewaard. Bovendien zijn ze verwarrend: de dateringen van zijn leven lopen fel uiteen. Evenus wordt driemaal door Plato genoemd; hij leefde nog op het moment van Socrates' dood in 399.¹¹ Laatantieke en Byzantijnse chronografen hebben Evenus' *floruit* echter in 456 geplaatst.¹² Bovendien bestaat er twijfel of het om één of twee personen gaat.¹³

Het probleem van de identificatie en de datering van Evenus van Paros hangt samen met de eerder besproken toeschrijving van de drie gedichten uit de *Theognidea* aan Evenus. Er werd verondersteld dat de Simonides die in de drie gedichten wordt aangesproken, de bekende lyricus uit Ceos was, die een hele tijd voor 399 leefde (namelijk ca. 556-468).

2.1. Eén Evenus of twee Eveni?

Verschillende scenario's werden bedacht om deze gegevens te laten rijmen. Het zou om twee personen kunnen gaan: een grootvader en kleinzoon. De oudere Evenus zou als jongeling een kennis van Simonides geweest zijn, wat

⁷ BOWIE, *Simonides of Eretria (Redivivus?)*, p. 7.

⁸ COLESANTI, *Questione Teognidee*, p. 19.

⁹ GARZYA, *Eueno di Paro*, p. 318.

¹⁰ Zie GOW, PAGE, *The Greek Anthology*, vol. 2, p. 289. Bij vier van de elf epigrammen is de toeschrijving specifiek: er is Evenus van Sicilië (9.62), Evenus van Ascalon (9.75), Evenus de grammaticus (9.251), en Evenus van Athene (9.602). Verderop wordt beschreven waarom fragment 2 aan Evenus van Paros kan toegeschreven worden (cf. pp. 12-13). De andere epigrammen stammen niet uit de klassieke periode.

¹¹ Zie Plato, *Apol.* 20a-b, *Phaedr.* 60d-61b, *Phaedr.* 267a.

¹² Zie GARZYA, *Eueno di Paro*, p. 311, verwijzend naar Eusebius van Caesarea; BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, p. 129, verwijzend naar Hiëronymus en Georgius Syncellus.

¹³ Volgens Eratosthenes, geciteerd door Harpocration (Harpocr. s.v. *Εὔημος* (p. 139. 15 Dindorf)), waren er twee elegische dichters met de naam Evenus, beiden uit Paros, van wie enkel de jongste bekend werd.

zou stroken met een *floruit* in 456. De jongere zou dan de Evenus uit Plato's getuigenissen zijn.¹⁴

De hypothese van twee Eveni werd echter snel losgelaten: de huidige communis opinio aanvaardt het bestaan van slechts één Evenus van Paros.¹⁵ Deze zou volgens een bepaald onderzoeker erg oud geworden zijn.¹⁶ Als Evenus rond 456 zijn *akmê* bereikte (en dus ongeveer 35-40 jaar was en Simonides van Ceos gekend zou kunnen hebben), moet hij rond 495 geboren zijn. Wanneer hij ten vroegste in 399 gestorven is, zou hij dus bijna honderd jaar geleefd hebben.¹⁷ Talrijke andere onderzoekers geloven niet dat de dichter een eeuweling geweest is en dat het verkeerd is hem aan Simonides van Ceos te willen koppelen.¹⁸ De aanspreking van Simonides in de gedichten kan een fictieve aanspreking van de bekende lyricus zijn.¹⁹ Anderen menen echter dat er wel een historische Simonides aangesproken wordt, maar dat we niet precies weten om wie gaat.²⁰ Er zijn in de *Theognidea* genoeg andere gedichten waarin een voorts onbekende persoon aangesproken wordt: Simonides kan eender welke bestemming uit de aristocratische kring van de dichter geweest zijn.²¹ Waarschijnlijk was het ook al in de oudheid verleidelijk om in deze Simonides de beroemde lyricus te zien (en het leven van Evenus bijgevolg te antedateren).²²

Evenus was dus een tijdgenoot en kennis van Socrates. Hij was nog in leven bij het overlijden van Socrates in 399, dus moet zijn leven rond het einde de 5de eeuw gesitueerd moet worden. Deze datering komt mooi overeen met een detail dat de Suda biedt (φ 361), namelijk dat de historicus Philistus (430-356) een leerling van Evenus was. Deze Philistus moet rond 410 op Sicilië bij Evenus in de leer zijn geweest.²³ Kort daarna was Evenus ook actief als dichter in Athene. In de komedie *Chiron*, ook rond 410 opgevoerd, parodieert Phecrates twee verzen van Evenus (frg. 8a, vv. 467 & 469). Evenus leefde nog toen Socrates de gifbeker nam in 399, daarna verdwijnt van hem elk spoor.

¹⁴ BOWRA, *Simonides in the Theognidea*, p. 2.

¹⁵ WEST, *Iambi et Elegi Graeci*, vol. 2, p. 63; SELLE, *Theognis und die Theognidea*, p. 225, n. 395; BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, p. 129, n. 36.

¹⁶ GARZYA, *Eueno di Paro*, pp. 310-311; CATENACCI, *Teognide, Eueno e Simonide* pp. 28-29.

¹⁷ Sophocles, Xenophanes, Isocrates en de bekende sofist Gorgias werden bijna honderd jaar.

¹⁸ VAN GRONINGEN, *Theognis le premier livre*, pp. 267-269; BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, pp. 129-130; CAPRA, *Rise and Fall of a Parian Shooting Star*, p. 102.

¹⁹ CARRIÈRE, *Theognis. Poèmes élégiaques*, pp. 166-168.

²⁰ CAPRA, *Rise and Fall of a Parian Shooting Star*, p. 95; COLESANTI, *Questioni Teognidee*, p. 104.

²¹ Zie bv. Onomacritus (v. 503), Clearistus (vv. 511 en 514) en Democles (v. 923). Cf. VETTA, *Theognis, elegiarum liber secundus*, pp. 121-123.

²² VAN GRONINGEN, *Theognis le premier livre*, pp. 267-269; BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, p. 129.

²³ CATENACCI, *Teognide, Eueno e Simonide* pp. 27-28.

2.2. Wie was Evenus van Paros?

De drie passages bij Plato leren ons het meest over Evenus' professionele leven. Zo blijkt dat Evenus een sofist was. Aangezien in de *Phaedrus* aan Evenus de uitvinding van enkele retorische tropen wordt toegeschreven, was hij actief als retor. Daarnaast was hij ook leraar: in de *Apologie* wordt verteld dat hij de zonen van Callias onderwijst. Aangezien hij niet uit Athene maar uit Paros afkomstig was, was hij misschien een rondtrekkende leraar. In de *Apologie* volgt hij in elk geval in een rijtje van zulke rondtrekkende leraars na Gorgias, Prodicus en Hippias. Het is verrassend dat Evenus bij Plato nergens een sofist wordt genoemd; integendeel, hij wordt met relatief respect behandeld.²⁴ Simmias noemt hem in de *Phaedo* zelfs een filosoof, maar Socrates is voorzichtiger en verwijst liever naar hem als dichter.

Het feit dat geen enkele getuigenis hem als sofist benoemt, toont dat Evenus voornamelijk een reputatie als dichter genoot.²⁵ De Suda preciseert dat Evenus een elegiacus was (φ 361). Dit blijkt ook uit zijn resterende oeuvre, dat bijna uitsluitend uit elegieën bestaat. Andere antieke auteurs suggereren nochtans dat Evenus ook teksten van een andere aard heeft geschreven. Epictetus noemt Evenus samen met Aristides van Milete (ca. 2de eeuw v. C.), de auteur van een collectie nouvelles met een luchtige inhoud.²⁶ Ausonius noemt Evenus naast enkele dichters en comici die obscene of erotische teksten geschreven hebben.²⁷ De enige concrete aanwijzing van Evenus' erotische poëzie is informatie die Artemidorus ons geeft: hij kende de 'Erotica' van Evenus, gericht aan Eunomus.²⁸ Evenus moet dus ook een naam hebben gehad als erotisch dichter.²⁹ Volgens Quintilianus was Evenus' dichterschap ook verbonden met een activiteit als muzikant en muziekleraar.³⁰ Dit hoeft niet te verwonderen: elegische poëzie is traditioneel sterk verbonden met muziek van de aulos.

3. EVENUS EN DE THEOGNIDEA

3.1. De Theognidea

De drie langste gedichten van Evenus zijn dus tot ons gekomen in het corpus van de *Theognidea*, een collectie van Griekse elegische poëzie, overgeleverd op naam van Theognis van Megara. Die verzameling heeft ons via een eigen handschriftelijke traditie bereikt – een uitzonderlijke situatie voor archaïsche en klassieke lyrische poëzie. Ongeveer 1220 verzen worden in meer dan vijf-

²⁴ NAILS, *The People of Plato*, p. 153.

²⁵ Cf. Maximus van Tyrus 38.4.

²⁶ Epict. *Diatr.*, 4.9.6; FUSILLO, GALLI, *Aristides of Miletus*.

²⁷ Auson. *Cento nuptialis*, p. 139.3 Green

²⁸ Artem. *Onir.* 1.4.

²⁹ GARZYA, *Eueno di Paro*, p. 314.

³⁰ Quint. *Inst.* 1.1.17.

tig Griekse handschriften overgeleverd. Eén manuscript, het oudste, (Paris. suppl. gr. 388 uit de tiende eeuw), bevat daarnaast 158 verzen onder de titel ‘elegieën boek 2’, die allemaal (homo-)erotisch getint zijn. De hele collectie is overgeleverd op naam van Theognis, maar zeker niet alle verzen zijn door hem geschreven: er zijn in het corpus verzen te vinden van de hand van Solon, Mimnermus, Tyrtaeus en dus ook van Evenus.³¹ Van deze laatste bevinden gedichten 8a en 8b zich in Boek 1, en 8c in Boek 2.

Er bestaan verschillende theorieën over hoe dit elegische corpus is ontstaan. Volgens één ervan is het voortgekomen uit meerdere bloemlezingen van elegische poëzie, waarin gedichten van Theognis talrijk vertegenwoordigd waren.³² Concreet zijn in de *Theognidea* drie delen te onderscheiden.³³ (a) Het eerste deel is inhoudelijk goed geordend (vv. 1-254). Dit deel is homogeen en waarschijnlijk van de hand van Theognis zelf. De bron ervan wordt het *Florilegium Purum* genoemd.³⁴ (b) Het tweede deel van Boek 1 is heterogeen en bevat gedichten van andere dichters (vv. 255-1220).³⁵ De samenstellers ervan hebben uit een grote anthologie geput, waarin niet alleen Theognis maar ook andere dichters te vinden waren: het *Florilegium Magnum*. (c) Het derde deel is ‘Boek 2’ (vv. 1231-1389). Het is een onafhankelijke collectie met gedichten uit de archaische en klassieke periode.³⁶

3.2. Evenus en Theognidea Boek 1³⁷

De aanwezigheid van twee gedichten van Evenus in Boek 1 is opvallend: Evenus’ verzen sluiten braaf aan bij de traditie en zijn weinig vernieuwend, terwijl Boek 1 de grote sterren van het elegische genre herbergt (Theognis, Solon, Mimnermus en Tyrtaeus). Evenus is bovendien ruim de jongste dichter in het corpus; bekendere elegische dichters uit zijn tijd, Ion en Critias, zijn niet in de verzameling te vinden.³⁸ Daarenboven zijn er naast de twee volledige gedichten van Evenus slechts weinig andere complete gedichten te vinden in Boek 1 van de *Theognidea*, dat grotendeels uit korte uittreksels bestaat: de collectie bevat slechts zes tot elf andere complete gedichten. De prominente

³¹ SELLE, *Theognis und die Theognidea*, p. 212. In een lezing op de conferentie “Theognis and the Theognidea” van Hunter College in april 2021 betoogde Ewen Bowie dat in de *Theognidea* ook gedichten van Anacreon te vinden zijn. De neerslag van zijn lezing is nog niet verschenen.

³² Een andere theorie is die van de oralisten, die menen dat de verzameling is ontstaan uit de sympotische praktijk van de vriendenkring van Theognis: ze vinden in het corpus ‘sympotische kettingen’, die deze praktijk reflecteren.

³³ WEST, *Studies in Greek Elegy and Iambus*, pp. 41-59; SELLE, *Theognis und die Theognidea*, pp. 381-389.

³⁴ WEST, *Studies in Greek Elegy and Iambus*, p. 45.

³⁵ Vv. 1221-1230 zijn verzen van Theognis die niet in de handschriften zelf voorkomen, maar door andere antieke auteurs geciteerd zijn; zij kunnen hier buiten beschouwing gelaten worden.

³⁶ BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, pp. 132-139; SELLE, *Theognis und die Theognidea*, pp. 385-386; SELLE, *Aphrodite’s Gift: “Theognidea 1381-5 and the Genesis of ‘Book 2’*, pp. 471-472.

³⁷ Voor wat volgt, zie BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, pp. 121-132.

³⁸ WEST, *Studies in Greek Elegy and Iambus*, p. 57; BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, p. 126.

aanwezigheid van Evenus in Boek 1 contrasteert met de vaststelling dat vóór Athenaeus nagenoeg niemand Evenus geciteerd heeft.³⁹

Op basis van deze vaststellingen heeft men gesuggereerd dat Evenus in de 5de eeuw een collectie van elegieën heeft samengesteld.⁴⁰ Hij nam daarbij ook gedichten van zichzelf in zijn collectie op.⁴¹ De aanleiding voor Evenus om een dergelijke bloemlezing met elegische poëzie samen te stellen was dan een opdracht van Callias om zijn twee zonen te onderwijzen, zoals Plato in zijn *Apologie* mededeelt. Deze Callias was een aristocraat en een bekende gastheer voor symposia. Evenus onderrichtte zijn zonen voor de prijs van vijf minen in de ‘menselijke en politieke deugd’. Voor dit onderwijs zou hij een collectie met elegische poëzie hebben samengesteld. Hierbij koos hij politieke elegieën voor hun onderwijs en morele vorming, met een voorkeur voor Theognis; deze wisselde hij af met lichtere, metasymptotische gedichten – zoals we in de *Theognidea* kunnen zien – om voor wat ontspanning te zorgen tussen de serieuze elegieën door. Na een paar jaren zou Evenus’ orspronkelijk private collectie publiek bekend geworden zijn, en zo later een basis worden voor de *Theognidea* in zijn huidige vorm.

Voortbouwend op deze hypothese heeft men gesuggereerd dat Evenus niet enkel een leraar was, maar ook op symposia voordroeg. Dit doet bijvoorbeeld de aanspreking van andere symposiasten aan het einde van gedicht 8a vermoeden. Als voordrager stapte hij in de traditie van Theognis: zijn gedichten (zeker 8b) stemmen overeen met diens symptotische en oligarchische ideologie. De overeenkomst in toon met Theognis’ poëzie zou Evenus’ grote appreciatie tonen.⁴² In zijn meervoudige rol van symposiast en leermeester zou Evenus gedichten voorgedragen, in het corpus geïntegreerd en neergeschreven hebben, en zo voor de *missing link* tussen de aanvankelijk orale overdracht en schriftelijke traditie van de verzen van Theognis hebben gezorgd.⁴³

3.3. Evenus en Theognidea Boek 2

Naast de twee gedichten van Evenus in Boek 1, vinden we ook nog een gedicht van hem in Boek 2 (8c). Het ontstaan van dit boek werd dikwijls verklaard door de hypothese dat de 160 erotische verzen van Boek 2 eerst ook in

³⁹ Naast Aristoteles’ citaat van frg. 8, komt nog één pentameter voor bij Plutarchus en Artemidorus (frg. 6) en één andere bij pseudo-Aristoteles (frg. 7). Deze citaten zijn niet meer dan een enkel gnomisch vers.

⁴⁰ BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, p. 128. Dit gebeurde wel vaker: in de late 5de eeuw werden anthologieën samengesteld met gedichten van Simonides, Alcman en Pindarus. Xenophon schrijft dat ook Socrates aan een vorm van bloemlezen deed (*Mem.* 1.6.14.).

⁴¹ Later namen ook Meleager van Gadara (ca. 100) en Philippus van Thessalonica (midden 1ste eeuw n.C.) eigen gedichten in hun *Kransen* op. Zie BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, p. 128.

⁴² CAPRA, *Rise and Fall of a Parian Shooting Star*, p. 90; COFFEE, *The Φορτηγιοί of Theognis 667-82*, pp. 305 n. 6.

⁴³ CAPRA, *Rise and Fall of a Parian Shooting Star*, pp. 89-91.

Boek 1 stonden, maar door een Byzantijnse geleerde in de 9de eeuw achteraan als een apart deel van de collectie gegroepeerd zijn.⁴⁴

Deze theorie van Byzantijnse censuur is ontkracht: men gelooft nu dat Boek 2 een onafhankelijke collectie met een aparte overlevering is.⁴⁵ Volgens de consensus stammen alle gedichten van Boek 2 uit de archaische en klassieke periode en kreeg Boek 2 al in de 5de eeuw zijn uiteindelijke vorm.⁴⁶ Men heeft gesuggereerd dat Evenus ook van Boek 2 een voorloper samengesteld zou hebben: Evenus zou tegen het einde van de 5de eeuw een collectie Ἐρωτικά hebben gebloemleesd, waarin hij eigen poëzie opnam, zoals ook in de voorloper van Boek 1.⁴⁷ Zoals gezien had Evenus een reputatie als erotisch dichter, en kende Artemidorus een collectie ‘*Erotica*’ op naam van Evenus.

3.4. Implicaties voor het oeuvre van Evenus

Als Evenus voorlopers van Boek 1 en 2 samenstelde, bevatten de *Theognidea* misschien nog andere gedichten van zijn hand. Hij nam namelijk eigen gedichten op in beide collecties, en van veel fragmenten is geen auteur geïdentificeerd.

Een mogelijke kandidaat is het gedicht dat bestaat uit vv. 903-930.⁴⁸ Het bevat kenmerken van Attisch taalgebruik en lijkt uit de tijd van Plato te stammen.⁴⁹ Net als de andere twee gedichten van Evenus (8a en b) uit het *Florilegium Magnum*, is dit gedicht heel lang in vergelijking met andere gedichten in het corpus, al is het waarschijnlijk niet volledig.⁵⁰ Het beeld van de tweesprong en het maken van een keuze werd eerder al gebruikt in het bekende verhaal over ‘Heracles op de tweesprong’ van Prodicus van Ceos – net als Evenus een sofist uit de 5de eeuw.⁵¹ De persoon Democles, die wordt aangesproken op v. 923, is onbekend, maar Democles is een veelvoorkomende naam in Athene.⁵² Er zijn verscheidene overeenkomsten tussen vv. 903-930 en de gedichten van Evenus, zowel de drie in de *Theognidea* als zijn andere fragmenten.⁵³ Deze overeenkomsten suggereren om de elegie aan Evenus toe te schrijven.

⁴⁴ WEST, *Studies in Greek Elegy and Iambus*, pp. 43-45; BOWIE, *Unnatural Selection*, p. 11.

⁴⁵ BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, pp. 132-137; SELLE, *Theognis und die Theognidea*, pp. 385-386; SELLE, *Aphrodite's Gift: "Theognidea 1381-5 and the Genesis of 'Book 2'"*, pp. 471-472.

⁴⁶ BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, p. 139; SELLE, *Theognis und die Theognidea*, p. 386.

⁴⁷ BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, pp. 138-144. In tegenstelling tot Boek 1, bleef Boek 2 de volgende eeuwen grotendeels onder de radar en werd het vanwege zijn moreel twijfelachtige inhoud amper geciteerd: cf. BOWIE, *Unnatural Selection*, pp. 10-11.

⁴⁸ CATAUDELLA, *Theognidea, 903-930*, pp. 41-46. Bowie wijst dit gedicht, in mijn ogen minder overtuigend, toe aan Simonides van Eretria, van wie Bowie vermoedt dat hij Evenus' gastvriend was. Cf. BOWIE, *Simonides of Eretria (Redivivus?)*, pp. 8-10.

⁴⁹ CATAUDELLA, *Theognidea, 903-930*, p. 41.

⁵⁰ BOWIE, *Simonides of Eretria (Redivivus?)*, p. 9.

⁵¹ Eerder werd het beeld al gebruikt door Hesiodus, *Werken en Dagen*, vv. 287-292.

⁵² BOWIE, *Simonides of Eretria (Redivivus?)*, p. 10.

⁵³ Zie CATAUDELLA, *Theognidea, 903-930*, pp. 43-46 voor een uitgebreide bespreking van deze overeenkomsten.

De laatste overeenkomst die men ziet, wordt als hefboom gebruikt om nog een ander gedicht uit de *Theognidea* aan Evenus te verbinden. Op v. 921 wordt een fictief personage geïntroduceerd dat nadien aan het woord komt. In de *Theognidea* komt deze procedure maar op drie andere plaatsen voor: op v. 22 (in Theognis' zegel-gedicht), op v. 485 (in Evenus 8a), en v. 659. Evenus gebruikt de procedure ook in fig. 1. Als dit fictieve personage een kenmerk van Evenus' stijl was, zouden naast vv. 903-930 ook vv. 659-666, dat net aan Evenus 8b voorafgaat, een gedicht van Evenus kunnen zijn.⁵⁴

Ook Boek 2 zou, naast het gedicht gericht aan Simonides (8c), nog andere gedichten van Evenus kunnen bevatten. Het eerste (vv. 1231-1234) en laatste gedicht (vv. 1386-1389) van Boek 2 lijken goed als opener en sluitstuk van de collectie te dienen: mogelijk heeft Evenus ze zelf gecomponeerd met het oog op voordracht in het symposium en hergebruikt als opener en sluitstuk van zijn collectie.⁵⁵

In Boek 2 zijn 16 gedichten te vinden met de aanspreking ὦ παῖ. In totaal nemen de 16 gedichten 68 van de 160 verzen in, een groot aantal. Deze aanspreking is buiten Boek 2 nergens te vinden in overblijvende elegieën. Dit ὦ παῖ zou Evenus als kenteken gebruikt hebben om zijn eigen gedichten in de bundel te markeren. Alle (hypothetische) gedichten van Evenus zouden dan 88 verzen beslaan: meer dan de helft van Boek 2. Dat was misschien voldoende om als de Ἐρωτικά van Evenus te circuleren (zoals ook de *Theognidea* de naam van zijn meest prominent aanwezige dichter draagt).⁵⁶

Ten slotte dient hier ook gedicht 2 besproken te worden. Deze verzen zijn overgeleverd in de *Anthologia Palatina* (11.49) onder de naam Evenus (zonder meer). Zoals eerder besproken zijn in de *Anthologia Palatina* meerdere dichters met deze naam overgeleverd. Traditioneel wordt enkel dit gedicht aan Evenus van Paros toegeschreven op basis van de gnomische toon en het thema van matiging in het drinken, maar kritische stemmen vinden dat deze argumenten niet volstaan.⁵⁷

Martin West merkt op dat in de *Anthologia Palatina* slechts vijf elegische fragmenten uit de klassieke periode te vinden zijn. Vier daarvan zijn ook in de *Theognidea* te vinden; het vijfde fragment is gedicht 2 van Evenus.⁵⁸ Meleager of één van zijn opvolgers hebben volgens West deze elegieën ontleend aan het *Florilegium Magnum*. Als Evenus inderdaad de samensteller was van

⁵⁴ CATAUDELLA, *Theognidea*, 903-930, pp. 45-46.

⁵⁵ BOWIE, *An Early Chapter in the History of the Theognidea*, pp. 141-142.

⁵⁶ In de eerder vermelde lezing op de Theognisconferentie in april 2021 betoogde Ewen Bowie dat deze ὦ παῖ-gedichten aan Anacreon toe te schrijven zijn. Hiermee herzag hij zijn eerdere mening dat deze gedichten mogelijk van Evenus zijn.

⁵⁷ GARZYA, *Eueno di Paro*, p. 316; WEST, *Studies in Greek Elegy and Iambus*, p. 171 vs. GOW, PAGE, *The Greek Anthology*, vol. 2, p. 289; GERBER, *The Measure of Bacchus*, p. 39, n.1. Het thema van matiging in het drinken is ook onderwerp van gedicht 8a, zie BOWRA, *Simonides in the Theognidea*, p. 2.

⁵⁸ WEST, *Studies in Greek Elegy and Iambus*, p. 58. Elegie moet hierbij onderscheiden worden van epigram: Meleager en zijn opvolgers haalden hun epigrammen uit andere collecties waarin enkel epigrammen opgenomen waren.

dit *Florilegium Magnum*, zoals eerder werd betoogd, is *Anth. Pal.* 11.49 met zekerheid aan Evenus van Paros toe te schrijven en niet aan de latere epigrammenschrijvers: Evenus heeft in zijn collectie verzen van zijn eigen hand opgenomen, waaronder *Thgn.* 467-496 en 667-682, die uit deze collectie in de *Theognidea* zijn terechtgekomen, en ook *Anth. Pal.* 11.49. Dat gedicht werd niet overgenomen in de *Theognidea*, maar Philippus van Thessaloniki stak het wel in zijn epigrammencollectie. Zo vond het gedicht onderdak in de *Anthologia Palatina*, meer bepaald in boek 11, waar sympotische en spottende epigrammen verzameld zijn.

4. EVENUS EN SOCRATES

In de *Phaedo* vertelt Plato hoe de laatste dag van Socrates' leven is verlopen. In afwachting van zijn executie begint Socrates in de gevangenis poëzie te schrijven, en zijn vriend Cebes vraagt wat zijn bedoeling is. Socrates verzekert dat hij niet wil concurreren met Evenus' verzen en zegt ironisch dat dat niet makkelijk zou zijn;⁵⁹ hij geeft gevolg aan een droom. In werkelijkheid was er misschien wel degelijk zo'n concurrentie. Hiervoor zijn twee aanwijzingen te vinden: in het gebruik van de metafoor van 'het schip van de staat' door Evenus en Plato, en in de manier waarop Evenus door Plato in zijn dialogen vermeld wordt.

4.1. Het 'schip van de staat' in Evenus 8b en Plato, Republiek 6,488a-489a60

In *Republiek* 6, 488a-489a vertelt Plato hoe Socrates zijn bekende beeld van het 'schip van de staat' uitlegt. Dat beeld vertoont veel overeenkomst met de manier waarop Evenus zijn 'schip van de staat' in 8b uitbouwt. Weliswaar was het gebruik van nautische beeldtaal als allegorie voor de maatschappij gemeengoed in archaische en klassieke poëzie, onder meer in de traditie van de sympotische elegie.⁶¹ Maar van de vele teksten waarmee Socrates' schip van de staat vergeleken is, sluit Evenus 8b het nauwst aan bij Socrates' beeld.⁶² Plato's allegorie wijkt af van andere schepen van de staat op dezelfde manier als Evenus' gedicht dit doet.⁶³ Plato lijkt hiermee dezelfde kritiek op de

⁵⁹ GARZYA, *Eueno di Paro*, p. 312.

⁶⁰ Voor wat volgt: zie DA CUNHA CORRÊA, *The 'Ship of Fools'*, pp. 291-309.

⁶¹ HUNTER, *Plato and the Traditions of Ancient Literature*, p. 70.

⁶² HUNTER, *Plato and the Traditions of Ancient Literature*, pp. 70-73.

⁶³ Beide allegorieën delen nog een kenmerk: ze delen de metadiscursieve opmerking dat de betekenis van de allegorie transparant is. Het schip duidt op de staat, en niet slechts op de *ἐταρεία*, de 'vriendengroep', van de dichter. Zie CAPRA, *Rise and Fall of a Parian Shooting Star*, p. 100 en CAPRA, *Eueno di Paro fra Protagora, Gorgia e Platone*, p. 28.

Atheense democratie te geven als Evenus.⁶⁴ Deze nauwe aansluiting van Plato's tekst bij Evenus duidt volgens sommigen op een concurrentie tussen Socrates en Evenus.

Deze allegorieën van het schip van de staat kennen een paar typische kenmerken: zij vermelden (onder andere) een (interne of externe) vijand, oproer, golven die over de zijkanten van het schip slaan en dreigende wolven.⁶⁵ Evenus' gedicht bevat verscheidene van deze kenmerken, en voegt enkele nieuwe toe. Plato's schip daarentegen mist enkele van de typische elementen, maar heeft wel de atypische van Evenus.⁶⁶

Een dergelijk atypisch element is de aandacht voor de κυβερνήτης.⁶⁷ Deze stuurman wordt gekenmerkt door zijn wijsheid en vaardigheden, in tegenstelling tot de bemanningsleden, die nooit geleerd hebben een schip te besturen. Het is noodzakelijk dat de bemanning aan de stuurman gehoorzaamt. Een ander nieuw element bij Evenus is dat de bemanning niet gehoorzaamt: ze zet de wijze stuurman af en plundert de vracht. Rond dit nieuwe element heeft Socrates zijn allegorie opgebouwd.⁶⁸

Zoals gezien had Evenus een bloemlezing van elegische poëzie gemaakt, waarvan Theognis' gedichten prominent deel uitmaakten. Ook Socrates was een groot liefhebber van Theognis' poëzie.⁶⁹ Hij maakte zelf bloemlezingen, die hij gratis verspreidde onder vrienden voor onderwijs.⁷⁰ Evenus daarentegen vroeg vijf minen voor zijn lessen.⁷¹ Evenus gaf de zonen van Callias onderwijs in de 'menselijke en politieke deugd', een thema waar ook Socrates om bekommerd was. Zo waren Evenus en Socrates concurrenten in het Atheense onderwijslandschap. In zijn les over de ideale staat ontwikkelde Socrates een 'schip van de staat' en hernam daarbij een gedicht van zijn concurrent Evenus. Toen Socrates naast het verzamelen van reeds bestaande gedichten in de gevangenis ook zelf poëzie begon te schrijven, kwam hij helemaal in Evenus' vaarwater terecht.⁷² Socrates' geruststelling in de *Phaedo* dat hij als dichter niet wil concurreren met Evenus is dus niet gemeend: dit moment betekende het hoogtepunt van hun concurrentie.

⁶⁴ Evenus heeft het over het verlies van de macht van de aristocratie aan het volk (κακοί). Plato wil de werking van de democratie tonen: de politici (ναῦται) proberen het volk van Athene (ναύκληρος) te overtuigen om het roer aan hen over te dragen ten nadele van de filosoof (κυβερνήτης), hoewel de politici de staat niet kunnen besturen en de filosoof wel. De werking van democratie is volgens Evenus en Plato nefast voor de staat.

⁶⁵ DA CUNHA CORRÊA, *The 'Ship of Fools'*, pp. 295-297.

⁶⁶ DA CUNHA CORRÊA, *The 'Ship of Fools'*, pp. 299-300 en 306.

⁶⁷ Het woord κυβερνήτης komt amper voor in archaïsche en klassieke poëzie.

⁶⁸ DA CUNHA CORRÊA, *The 'Ship of Fools'*, pp. 302-303.

⁶⁹ COLESANTI, *Questioni Teognidee*, pp. 105-107 ; 313-316.

⁷⁰ Cf. Xen. *Mem.* 1.6.14.

⁷¹ Xenophon zegt dat Socrates' gehele bezit 5 minen waard is (*Oec.* 2,3).

⁷² CAPRA, *Rise and Fall of a Parian Shooting Star*, pp. 101-102.

4.2. Evenus bij Plato: Socrates' tegenbeeld

Naast onderwijs en poëzie handelt de rivaliteit tussen Socrates en Evenus ook over het filosofische thema van de dialectiek en de waarheid: een sofist als Evenus ontkent het bestaan van een objectieve waarheid.

Evenus fungeert als contrasterend figuur op sleutelmomenten in Socrates' leven.⁷³ Bij de 'carrièreswitch' van Socrates van filosofie naar poëzie, beschreven in de *Phaedo*, is Evenus direct betrokken: hij vraagt waarom Socrates begonnen is met het schrijven van poëzie. Socrates' eerdere bekering tot de filosofie wordt verteld in de *Apologie*. Deze overstap maakt Socrates nadat het orakel van Delphi heeft gezegd dat niemand wijzer is dan hij. Socrates besluit het orakel te testen en kiest op die manier het pad van de filosofie. Dat maakt hem mogelijk tot een rivaal van Atheners die zichzelf als opvoeders bestempelen. Een dergelijke opvoeder wordt net voor het verhaal van de bekering tot de filosofie genoemd: Evenus van Paros. De tegenstelling tussen beide heren wordt in de *Phaedo* nog uitgebreid: Socrates nodigt Evenus uit om hem te volgen in de dood, maar volgens Simmias zal die dat zeker niet doen. Als Evenus echt een filosoof is, zo zegt Socrates, zal hij dat wel willen doen. Socrates toont op die manier dat Evenus volgens hem geen echte filosoof is en dat hij aan zijn leven gehecht is, in tegenstelling tot Socrates.

Ook in de *Phaedrus* staat Evenus in contrast met Socrates. De *Phaedrus* (243e; 265b) bevat echo's van de eerste twee gedichten van Boek 2 van de *Theognidea*, die Ewen Bowie voor werk van Evenus houdt.⁷⁴ Wanneer net na de laatste echo Evenus zelf ter sprake komt (267a), wordt aan hem de uitvinding van 'zijdelingse lof' toegeschreven en het schrijven van indirecte kritiek in verzen.⁷⁵ In deze allusieve en indirecte retorische procedures is er geen plaats voor een verankering in objectieve waarheid. De retoriek, waarvan Evenus in de *Phaedrus* als exponent wordt gezien, gelooft dat ze de waarheid kan negeren. Evenus gaat lijnrecht in tegen Socrates' filosofie, die de objectieve waarheid zoekt.⁷⁶

Evenus beheerst de techniek van retoriek en poëzie perfect en dat kan nefast zijn voor de dialectiek van Socrates. Wanneer Plato Evenus' gedichten benadert, buigt hij ze daarom naar zijn doel: hij plaatst ze in een context van waarheid.⁷⁷ De 'nobele' stuurman (*Thgn.* vv. 675-676: ἔσθλός) wordt een 'eerlijke' stuurman (*Republiek* 488d4-5: ἀληθινός). Knepenliefde is niet alleen 'niet ongeloofwaardig' (*Thgn.* vv. 1235-1236), maar laat toe 'de waarheid te

⁷³ CAPRA, *Rise and Fall of a Parian Shooting Star*, pp. 97-102.

⁷⁴ Voor details over deze echo's, zie CAPRA, *Rise and Fall of a Parian Shooting Star*, pp. 100-101; CAPRA, *Eveno di Paro fra Protagora, Gorgia e Platone*, pp. 28-30 en VETTA, *Theognis, elegiarum liber secundus*, p. 43.

⁷⁵ Volgens Capra is de schipmetafoor in 8b een voorbeeld van indirecte kritiek in verzen: zie CAPRA, *Rise and Fall of a Parian Shooting Star*, p. 101.

⁷⁶ CAPRA, *Eveno di Paro fra Protagora, Gorgia e Platone*, p. 31.

⁷⁷ CAPRA, *Eveno di Paro fra Protagora, Gorgia e Platone*, pp. 32-34.

raken' (*Phaedr.* 265b7). Plato plakt op zijn herneming van Evenus een stempel van waarheid en past zo de gedichten van Socrates' concurrent Evenus in in zijn eigen filosofie.

CONCLUSIE

Het beperkt overgeleverde oeuvre van en de schamele getuigenissen over Evenus van Paros leveren op het eerste gezicht weinig informatie om een beeld te vormen van deze dichter. Deze schaarse informatie is op verschillende manieren geïnterpreteerd en heeft tegenstrijdige beelden van Evenus opgeleverd; tegenwoordig is men het er over eens dat Evenus van Paros een dichter was aan het einde van de 5de eeuw. Een nauwkeurige analyse van het beschikbare bronnenmateriaal onthult veel meer over deze op het eerste gezicht mysterieuze figuur. Er kan een coherent portret van Evenus opgesteld worden en zijn figuur en oeuvre werpen een nieuw licht op enkele problemen die nog geen definitief antwoord hebben gekregen: het ontstaan van het corpus elegische poëzie de *Theognidea*, zijn relatie met Socrates, en diens literaire activiteit.

Omdat een vers uit de *Theognidea* elders ook op naam van Evenus overgeleverd is, kunnen drie gedichten uit die collectie, die allemaal een 'Simonides' aanspreken, aan Evenus toegeschreven worden. Die drie gedichten zijn tamelijk lang, en dat is opvallend in een corpus met grotendeels korte stukjes poëzie. Onderzoekers geloven dat Evenus een bloemlezing van elegische poëzie heeft samengesteld met een belangrijke plaats voor zijn eigen gedichten en een grote portie Theognis. Daarnaast maakte hij ook een verzameling van erotische poëzie. De eerste collectie werd onderdeel van *Theognidea* Boek 1, de tweede werd Boek 2. Deze vaststellingen kunnen gebruikt worden om andere, nog anonieme, gedichten in de *Theognidea* aan hem toe te schrijven, of de toeschrijving van fragment 2 W te verzekeren.

Evenus' relatie met Socrates was er, ondanks de ontkenning van Socrates, één van concurrentie. Die concurrentie had verscheidene aspecten. Het herkennen door Plato van Evenus' 'schip van de staat' in 8b W duidt op een concurrentie als bloemlezers en dichters. Een onderzoek van de context waarin Evenus in het oeuvre van Plato verschijnt, toont ten slotte dat Socrates en Evenus ook filosofische tegenstrevers waren.

BIBLIOGRAFIE

BOWIE, E., An Early Chapter in the History of the *Theognidea*, in X. Riu & J. Pòrtulas (eds.), *Approaches to Archaic Greek Poetry*, Messina, Dipartimento di Scienze dell'Antichità, 2012, pp. 121-148

- BOWIE, E., Simonides of Eretria Redivivus(?) in R.W.V. Catling & F. Marchand (eds.) *ONOMATOLOGOS: Studies in Greek Personal Names Presented to Elaine Matthews*, Oxford, Oxbow Books, 2010, pp. 6-14
- BOWIE, E., Unnatural Selection: Expurgation of Greek Melic, Elegiac and Iambic Poetry, in S. Harrison & C. Stray (eds.), *Expurgating the Classics: Editing Out in Greek and Latin*, Bristol, Classical Press, 2012, pp. 9-24
- BOWRA, C.M., Simonides in the Theognidea, in *The Classical Review* 48 (1934) 2-4
- CAPRA, A., Eveno di Paro fra Protagora, Gorgia e Platone, in *Méthexis* 30 (2018) 25-35
- CAPRA, A., Rise and Fall of a Parian Shooting Star: New Perspectives on Evenus, in *Materiali e discussioni per l'analisi dei testi classici* 76 (2016) 87-103
- CARRIÈRE, J., Théognis de Mégare. *Étude sur le recueil élégiaque attribué à ce poète*, Parijs, Bordas, 1948
- CATAUDELLA, Q., Theognidea, 903-930, in *Rheinisches Museum für Philologie*, Neue Folge 99 (1956) 40-46
- CATENACCI, C., Teognide, Eveno e Simonide: Una revisione e una nuova ipotesi (con un'appendice) in *Quaderni Urbinati di Cultura Classica* 115 (2017) 21-37
- COFFEE, N., The Φορτηγῶι of Theognis 667-82, in *The Classical Quarterly* 56 (2006) 304-305
- COLESANTI, G., Questioni Teognidee, la Genesi simposiale di un Corpus di Elegie, Rome, *Edizioni di Storia e Letteratura*, 2011
- DA CUNHA CORRÊA, P., The 'Ship of Fools' in Euenus 8b and Plato's Republic 488a-489a, in L. Swift & C. Carey (eds.), *Iambus & Elegy. New Approaches*, Oxford, University Press, 2016, pp. 291-309
- FUSILLO, M., GALLI, L., Aristides [2] of Miletus Historian, https://referenceworks-brillonline-com.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/entries/brill-s-new-pauly/aristides-e135390?s.num=3&s.f.s2_parent=s.f.book.brill-s-new-pauly&s.q=aristeides (geraadpleegd op 19/4/2020), voor het eerst gepubliceerd online in 2006
- GARZYA, A., Eueno di Paro, in *Giornale Italiano di Filologia*, 6 (1953) 310-320
- GERBER, D.E., The Measure of Bacchus Euenus Fr. 2 West, Gent.-Pr. = Anth. Pal. 11,49, in *Mnemosyne* 41 (1988) 39-45
- GOW, A.S.F. & D.L. PAGE: The Greek Anthology: The Garland of Philip and some Contemporary Epigrams Edited by -. *Volume I Introduction, Tekst and Translation, Indexes of Sources and Epigrammatists*, Cambridge, University Press, 1968
- GOW, A.S.F. & D.L. PAGE: The Greek Anthology: The Garland of Philip and some Contemporary Epigrams Edited by -. *Volume II Commentary and Indexes*, Cambridge, University Press, 1968
- HARTKAMP, A.S.: Theognis van Megara, in *Hermeneus* 73 (2001) 332-342
- KONING, H.: *Luister naar mij, Theognis van Megara, Elegieën over leven en liefde. vertaald en toegelicht door -*, Eindhoven, Damon 2017
- NAILS, D., *The People of Plato: a Prosopography of Plato and Other Socratics*, Indianapolis/Cambridge, Hackett, 2002
- NOLTHENIUS, H., *De cicade op de speerpunt: de Griekse oudheid in 160 epigrammen*, Amsterdam, Querido, 1992
- SELLE, H., Aphrodite's Gift: Theognidea 1381-5 and the Genesis of 'Book 2', in *The Classical Quarterly* 63 (2013) 461-472
- SELLE, H., Theognis und die *Theognidea*, Berlijn, de Gruyter, 2008
- VAN GRONINGEN, B.A., *Theognis le premier Livre*, Amsterdam, N.V. Noord-Hollandse uitgeverij, 1966

VETTA, M.: *Theognis elegiarum liber secundus*. Edidit -, Rome, *Edizioni dell'Ateneo*, 1980

WEST, M.L.: *Iambi et elegi Graeci ante Alexandrum cantati* Edidit – *Volumen II Callinus Mimnermus Semonides Solon Tyrtaeus Minora Adespota Editio Altera Aucta atque Emandata*, Oxford, University Press, 1992

WEST, M.L.: *Studies in Greek Elegy and Iambus*, Berlijn, de Gruyter, 1974